

GELENEKSEL VE ÇAĞDAŞ TARİH ÖĞRETMENİ: TÜRKİYE VE İNGİLTERE ÖRNEĞİ

Yücel KABAPINAR

D.E. Ü. Buca Eğitim Fakültesi -İZMİR

ÖZET

Bu çalışma, Türk ve İngiliz tarih sınıflarında uygulanan tarih öğretimi modellerinin, sınıfıçi iletişimin, ders kitabı ve diğer yardımcı öğretim araçlarının kullanımının genel bir karşılaştırılmasını sunmaktadır. Bu bağlamda, araştırma, hem sınıfıçindeki tarih öğretiminin kalite ve içeriğini belirleyen dış faktörlerin incelenmesini, hem de sınıfıçindeki iletişimin gözlemlenmesi temelindeki deneysel bir çalışmayı kapsamaktadır.

İngiltere ve Türkiye gibi çok farklı iki eğitim ve kültür ortamında oluşan sınıfıçi iletişimin farklılık ve benzerlikleri bulmak için, Leeds ve İzmir’de toplam 108 saat süre ile tarih dersleri izlendi; bunun ardından sınıflardaki aktiviteler analiz edilip çeşitli kategoriler altında incelendi.

Anahtar Sözcükler: Tarih sınıfı, Tarih öğretimi, Tarih ders kitabı

ABSTRACT

This study is about the comparison of Turkish and English history classrooms in terms of history teaching models, classroom interaction, the use of textbooks and the other supplementary materials. This incorporates both the examination of the factors which affect the quality and content of history teaching in the classroom and empirical study which is an observation of the activities.

In order to find out the similarities and differences in these divergent educational settings, a total of 108 lessons were observed in the schools in Leeds and İzmir. The activities occurred in the classrooms were analysed and categorised in the light of the data obtained through the empirical study.

Key Words: History classroom, History teaching, History textbooks

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ARAŞTIRMA SORULARI

Bu araştırmanın amacını, Türkiye ve İngiltere gibi, çok farklı sosyo-ekonomik ve kültürel ortamların şekillendirdiği, eğitim politikaları ve felsefelerinin biçimlendirdiği tarih sınıflarındaki öğretimin benzerlikleri ve farklılıklarını incelemek oluşturmuştur. Bu bağlamdaki araştırma soruları şunlardır:

1. Türk ve İngiliz sınıflarındaki iletişimi biçimleyen dış etkenler ve öğretim üzerine etkileri nelerdir?
2. Türk ve İngiliz sınıflarındaki öğretim aktiviteleri nelerdir, bunlara ne kadar süre ayrılmaktadır?
3. Türk ve İngiliz sınıflarında yapılan aktiviteler, öğrencilerin düşünme, eleştirme, sorgulama, analiz yapabilme yeteneklerinin geliştirilmesine ne derecede katkıda bulunmaktadır?
4. Türk ve İngiliz sınıflarındaki iletişimin temellerinden birini oluşturan tarih eğitimi felsefeleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

METODOLOJİ

Bu araştırma, Türkiye’nin İzmir ve İngiltere’nin Leeds şehirlerindeki öğretim kurumlarından seçilen örneklem okullarda (toplam 12 okul) gerçekleştirilmiştir. Ortaöğretimin ikinci kademesindeki 7. sınıflar ile lise düzeyindeki 10. sınıflar araştırmanın sınıf grupları olarak belirlenmiştir. Örneklemin bu şekilde seçilmesindeki amaç, her iki grubunda, yukarıda belirtilen eğitim kademelerinin orta sınıflarını temsil etmeleridir.

Araştırma amacına paralel olarak, her iki ülkedeki tarih dersleri 54’er saatten toplam 108 saat gözlenmiş; öğretim sırasında yapılan aktiviteler, ayrılan zaman ile birlikte gözlem formuna yazılmıştır.

Buradan elde edilen niteliksel (qualitative) veriler, belirli kategoriler altında sınıflandırılarak analiz edilmiştir.

Aşağıda, öncelikle Türkiye'deki sınıfçı iletişimi belirleyen dış etmenler incelenecek ve ardından deneysel çalışmadan elde edilen veriler yorumları ile sunulacaktır.

ARAŞTIRMANIN TÜRKİYE BOYUTU

1. Türkiye'de Sınıfçı İletişimi Belirleyen Dış Faktörler

Öğretim ve öğrenmenin gerçekleştiği yerler olarak sınıflardaki öğretmen-öğrenci iletişiminin genel çerçevesi, çok büyük oranda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen *genel eğitim politikaları*, *öğretmen yetiştiren fakültelerdeki eğitimin niteliği* ve eğitim kurumlarında kullanılan *yazılı ve görsel materyallerindeki bilginin sunumuna ilişkin anlayışlar* tarafından şekillenir.

Milli Eğitim Bakanlığı ve belirlediği eğitim politikaları sonucunda oluşan durum, okul düzeyindeki tarih eğitimini aşağıdaki noktalarda etkilemiştir (Kabapınar, 1999):

- Tarih öğretiminde dünya ölçeğinde olup bitenlere ilgisizlik vardır.
- Müfredat programı geliştirmede duyarsızlık söz konusudur.
- Tarih öğretiminin iktidardaki siyasal-ideolojik güç tarafından kendi düşüncesini, değer yargılarını yaymak ve topluma şekil vermek amacı için kullanma istemi görülmektedir.
- Tüm ayrıntıları ile merkez tarafından belirlenmiş müfredat programı ve Talim ve Terbiye Kurulu'nun onay verme silahı aracılığı ile ders kitabı yazarları üzerinde oluşturulan doğrudan ve dolaylı baskılar vardır.
- Sosyal bilimlerin bir dalı olan tarihin, öğrenciyi/insanı biçimlendirmedeki rolünden dolayı, Milli Eğitimin genelgeler ya da okul müdürleri aracılığı ile tarih öğreticileri üzerinde kurduğu baskı gözlemlenebilir.
- Milli Eğitim Bakanlığı'nın ders kitabı dışındaki basılı ve görsel yardımcı ders araçları geliştirme konusundaki eksikliği göze çarpmaktadır.

Öğretmen yetiştiren fakültelerdeki eğitimin niteliği de, sınıf içindeki tarih öğretiminin niteliği ve kapsamını doğrudan belirler. Bu anlamda, üniversitelerin ve öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin en büyük eksikliği, yakın zamanlara değin, genelde alan, özeld de tarih öğretiminin bir uzmanlık alanı olarak varlığının ve gerekliliğinin farkına varamamaları olmuştur. Bunun sonucunda ortaya çıkan durum aşağıda özetlenmiştir.

- Tarih öğretimi alanında uzmanlaşmış, dünyadaki gelişmeleri bilen ve izleyen araştırmacılar yetiştirilememiştir.
- Tarih öğretmeni adaylarına klasik öğretimin ötesinde, farklı öğretim yöntem ve teknikleri öğretilenmiş, bu amaçla varolan derslerin içerikleri amaçları ile uyum içerisinde olamamıştır.
- Tarih metodolojisinin anlamı ve bu metodolojinin ortaöğretim ve lisedeki öğrencilere nasıl tanıtılabileceği; tarih bilgisinin, alanın metodolojisi ile bağlantılı olarak öğrenci düzeyinde nasıl indirgenebileceği, öğrencilerde ne gibi yetenekler geliştirilebileceği konularında öğretmen adaylarında çağdaş anlayışlar ve bakış açıları geliştirilememiştir.
- Üniversiteler, tarih öğretiminin amaç ve ilkelerini yeniden tanımlayan akademik araştırma ve çalışmalar aracılığı ile Milli Eğitim Bakanlığı'na yol göstericilik görevini yapamamışlardır.

Üçüncü bir faktör olarak, ders araç ve gereçleri ve özellikle de **tarih ders kitapları** tarih sınıflarındaki eğitiminin nitelik ve boyutlarını çok büyük bir oranda belirlemektedirler. Bu etkinin boyutları aşağıda belirtilmiştir. Bunlar:

- Tarih ders kitapları bilgi merkezlidir,
- Tarih ders kitabı piyasasında pekçok tarih kitabı olmasına karşılık, müfredat programının dayatmaları nedeni ile tarih ders kitapları birbiri ile benzerdir.
- Tarih ders kitapları, bilimsel alanda üretilen çağdaş bilgiyi ve yenilikleri öğrenciye sunmamaktadır.
- Tarih ders kitaplarında, tarihsel bilgi kesin bir mutlaklık içinde sunulmakta; yazarın yazdığı, Talim ve Terbiye Kurulu'nun onayladığı bu bilgi, tarih dünyasında başka -ve belki de en az tarih ders kitabında sunulan kadar geçerli- bakış açıları yokmuş gibi sunulmaktadır. Bu anlamda tarihsel bilgi, tarih metodolojisinin zıddına, çarpım tablosu kesinliğinde birtakım kalıplaşmış formülasyonlara indirgenmiştir.
- Tarih ders kitaplarında, Türk tarihi sorunlardan, yanlışlardan uzak bir mükemmellik bütünü olarak görülmekte, sorunlu ve tartışmalı tarihsel konuların da incelenmesi yerine, yazarın/Talim ve Terbiye'nin/resmi ideolojinin uygun gördüğü tarihsel bakışa göre alternatifsiz doğru olarak sunulmaktadır.

2. Türk Sınıflarındaki Deneysel Çalışma ve Sonuçları

Tarih sınıflarındaki öğrenci ve öğretmen iletişimini önemli ölçüde belirleyen bu dış etmenlerin incelenmesinin ardından, İzmir'de belirlenen okullardaki tarih sınıflarında yapılan incelemelerin ortaya koyduğu belli başlı öğretim aktiviteleri, ve bunlar için harcanan zamana ilişkin analizler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Türk tarih sınıflarındaki belli başlı öğretim aktiviteleri, sıklık oranı, zaman aralığı ve ortalama süre

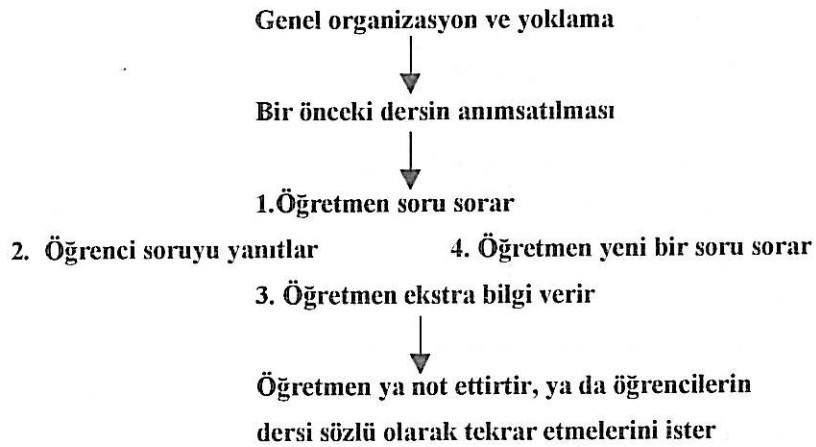
Türk sınıflarındaki derslerin genel yapısı	Sayı	Zaman aralığı (dakika)	Ortalama (dakika)
Genel organizasyon	39	1-10	4
Bir önceki dersin anımsatılması	16	2-11	5
Soru-Cevap yöntemi	40	16-36	27
Öğretmen anlatımı	11	23-32	27
Not dikte ettirme/alma	20	3-15	7
Soru sorma yolu ile öğrenciye dersin tekrar ettirilmesi	10	3-15	6
Öğrencilerin sözlü olarak konuyu özetlemeleri	6	3-9	6
Öğrencilerin ders kitabını okumaları	5	3-6	4
Öğrenciye ev ödevi verilmesi	32	1-3	2

Tablo 1 ortaya koymaktadır ki, sınıfın genel organizasyonunun ve bir önceki dersin anımsatılmasının ardından, tarih derslerinin büyük bir bölümü **soru-cevap yöntemi** ya da **öğretmen anlatımına** ayrılmaktadır. Her iki öğretim yöntemine ayrılan zaman, ortalama 27 dakika olarak bulunmuştur. Bu durum, adı geçen yöntemlerin, 40 dakikalık dersin büyük bölümünü şekillendiren öğretim aktiviteleri olduğunu göstermektedir.

Bunlardan öğretmen anlatımında yapılan, - birkaç soru dışında - öğretmenin öğrenciye işlenen konu ile ilgili her türlü gerekli bilgiyi vermesidir. Öğrenci katılımı, genellikle sunulan bilginin öğrenilip öğrenilmediğini ölçen sorulara yanıt verme ile sınırlıdır. Dolayısı ile öğrenci pasif bir alıcı konumundadır.

Tarih derslerinde en çok kullanılan yöntemin Soru-cevap yöntemi olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenler arasında sıkça kullanılan ve öğrenciyi "aktif" kıldığına inanılan soru cevap yönteminin şematik incelemesi aşağıda verilmiştir.

Şema 1. Soru-Cevap Öğretim Yönteminin Uygulandığı Dersin Genel Şeması

Bu şemadan da anlaşılacağı üzere, öğretmenin soruları ve öğrencilerin bunlara yanıtları öğretim yönteminin ana iskeletini oluşturmaktadır. Tüm bunlara karşılık, yapılan gözlemler boyunca edindiğimiz izlenim odur ki, yapılan işlem, çoğunlukla, ders kitabındaki paragraflarda sunulan bilginin, çeşitli sorulara dönüştürülerek öğrencilere sorulmasıdır. Buna karşılık öğrencilerin yaptığı, ders kitabındaki bilgileri izlemek, öğretmen tarafından soru formuna dönüştürülen bilgiyi tekrarlamak olmuştur. Bu tekrar yapılırken, amaç(lar), öğrenci tarafından ders kitabındaki doğru bilgiyi (!) tekrarlamak olarak algılandığından olsa gerek, öğrenci ders kitabına sık sık bakışlar atmakta ve bilgiyi aynen yinelemektedir.

Konunun işlenişini sağlayan ve en önemli zaman diliminin ayrıldığı bu öğretim aktivitelerinin ardından kalan zaman diliminde, Tablo 1'de görülebileceği gibi, tarih öğretmenleri genellikle öğrencilere konu ile ilgili önemli noktaları yazılı olarak dikte ettirmekte, sordukları sorular ile öğrenciden anlatılanları tekrar etmelerini istemektedirler. Daha az sıklıkla ile de, öğretmen ya belirli öğrencilerden tüm konuyu anlatmalarını ya da öğrencilerden ders kitabını okumalarını istemektedir.

Yapılan gözlem ortaya koymaktadır ki, ders kitabı, sınıf içindeki öğretmen öğrenci iletişimini önemli ölçüde biçimlemekte ve yönlendirmektedir. Nitekim kullanılan öğretim materyallerine ilişkin elde edilen ve Tablo 3'te sunulan veriler bunu açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 2. Türk tarih derslerinde kullanılan öğretim materyalleri

Kullanılan materyaller	7. Sınıflarda (27 ders)	10. Sınıflarda (27 ders)	Toplam (54 ders)
Ders Kitabı	27	27	54
Harita	17	19	36
Akademik kitaplar	1	1	2
Ansiklopedi	2	-	2

Bu tablodan da görülebileceği üzere, ders kitabı sınıf içerisinde kullanılan hemen hemen tek yazılı kaynak durumunda olup, akademik kitap ve ansiklopedi gibi diğer yazılı araç kullanımı son derece sınırlıdır. Tüm bu verilerin ışığında, gözlem yaptığımız sınıflarda, sınıf içi iletişiminin büyük oranda ders kitabındaki bilgilerin öğrenilip öğrenilmediğini kontrol amacı taşıyan sürekli bir tekrar esasına dayandığını söylemek yanlış olmaz. Bu sınıf ortamı içerisinde edinilebilecek, bilgi kazanımı, okuma, not alma gibi yetenekler önemli olmakla birlikte, çok üst düzey düşünsel, eleştirel yetenekler de olmadığı ortadadır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın eğitim politikaları, eğitim fakültelerinde verilen öğretmenlik formasyonunun niteliği ve dersi biçimleyen ders kitaplarının niteliği gözönünde bulundurulduğunda varolan yapı içerisinde, sistem daha başarılı öğretmen olabilmenin gereklerine sahip tarih öğretmeni yetiştirememektedir. Tarih biliminin metodolojisinin algılanmasındaki yeterlilik, akademik bir anlayışla farklı görüşleri öğrenciye taşıma çabası, tarih bilgisinin pedagojik olarak öğrenciye nasıl sunulabileceğine ilişkin yeteneklerin kazanılması, hizmet öncesi öğretmen yetiştirme sisteminin tüm tarih öğretmenlerine kazandırdığı teorik ve pratik beceriler değildir. Aksine, bunlar bir sistemin ürünü olmayıp, genellikle, tarih öğretmenlerinin mesleklerini icraları sırasında kendi anlayış, yetenek ve çabalarına bağlı olarak geliştirdikleri özelliklerdir. Sistemden çok, tarih öğretmenlerinin kişisel çaba ve anlayışları daha başarılı tarih öğretmenini üretmektedir.

ARAŞTIRMANIN İNGİLTERE BOYUTU

1. İngiltere'de Sınıf İçi İletişimi Belirleyen Dış Faktörler

İngiltere'deki okul düzeyindeki tarih öğretiminin tarihsel gelişimine bakıldığında, 1960'lardaki öğretimin niteliği ile, günümüz Türkiye'sindeki tarih öğretiminin büyük benzerlikler gösterdiği görülmektedir. Bilgiyi merkeze oturtan, ezberci, tarih metodolojisinin açıklımlarından uzak, tarih biliminin ürettiği çağdaş tarihsel bilgiyi öğrencinin önüne getiremeyen bir yapı bu benzeşimin temel karakteristikleri idi. Tıkanan bu yapı içerisinde, tarih, öğrenciler tarafından tercih edilmeyen bir seçmeli ders konumuna düşmüş idi. Akademisyenler ve tarih öğretmenlerinin uyarılarına cevap veren İngiliz Eğitim Bakanlığı, tarih öğretimine yeni bir açılım kazandırmak amacı ile Üniversite-Bakanlık koordinasyonunda School History Project (Okullar için Tarih Projesi)'i oluşturdu. Bu bağlamda Leeds Üniversitesi tarafından geliştirilen yeni bir tarih öğretimi yaklaşımı yaşama geçirildi. Bu yaklaşım

“sorgulama temelli tarih öğretimi” (enquiry-based history teaching) olarak adlandırıldı. O zamandan bugüne, iktidar değişikliklerine karşın, bu yaklaşım geliştirilerek devam ettirilmiştir (Husbands, 1996).

Bu yaklaşım, temel itici gücünü tarih biliminin kendi metodolojisinden almıştır. Tarih geçmişin bilgisidir; bu bilgide geçmişten kalan belge/kanıt/kalıt (evidence) kullanılarak oluşturulabilir. Buna göre, belge/kanıt/kalıt, tarihsel bilginin üretiminin ilk ve en önemli aracıdır. Tarihçi, üzerinde çalıştığı soruya yanıt bulmak için gerekli belgeleri bulur, bunların güvenilirliklerini sorgular, kendi yorum ve analizleri ile birlikte geçmişin bilgisini üretir. Çeşitli bakış açıları, değer ve düşüncelerin de yönlendirmesi nedeni ile, tarihçiler, aynı tarihsel malzemeyi kullanmış olsalar dahi, daha farklı yorumlar ve sonuçlara ulaşabilirler. Dolayısı ile tarih tek ve kesin bir bilgi sistematiği olmak yerine, çoğulcu, değişik düşünce ve yaklaşımların - kullanılan metodolojik yaklaşıma bağlı olarak - aynı geçerliliğe sahip olduğu bilim dalıdır.

Tarihsel bilginin üretim aşamalarındaki düşünsel eylem, yorum aşamasındaki bu çoğulculuğun, okullardaki tarih öğretimi ve öğrenciler için çok önemli deneyimler, düşünsel-bilişsel ortamlar yaratabileceği, yukarıda belirtilen School History Project tarafından vurgulanmıştır. Böylelikle, sistemin ana nüvesinin belge inceleme ve tarih metodolojisinin öğrenciye tanıtılması olmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Bunun sonucu olarak, tarihsel bilginin, tarihçiler tarafından nasıl üretildiğine ilişkin süreçlerin öğrenciler tarafından sınıfta doğrudan denenmesi, öğrencinin tarihsel bilginin üretimine – tıpkı bir küçük tarihçi gibi – kendisine sunulan belge ve kanıtlar üzerinde çalışarak ve kendi yorum, düşünce ve eleştirilerini belirterek katılması amaçlanmıştır. Bu sistemde, **bilgi** ile, tarih metodolojisi özelinde belirli **yeteneklerin** öğrencilere kazandırılmasını amaçlanmaktadır.

Böyle bir sistemin somut izdüşümü, kendini tarih ders kitaplarında göstermektedir. Ders kitapları yalnız bilginin sunulduğu ders araçları olmaktan çıkarılmıştır. İngiliz tarih ders kitaplarında, konu ile ilgili bilgi altyapısı sağlayan metinlerin yanı sıra, öğrencinin değerlendirme ve analizi için, doğrudan konu ile ilgili birinci ve ikinci elden yazılı ve görsel kaynaklara da yer verilmiştir. Ders kitabı yazarı, ayrıca, verilen bilgilerin ve kaynakların öğrenci tarafından analiz, eleştiri ve değerlendirmesine yön verecek sınıf aktivitelerini de ders kitabında öğretmen ve öğrenciye sunmaktadır (bakınız Ek 1).

Bu biçimi ile, İngiliz tarih öğretmenleri, üniversite ve bakanlık işbirliği ile birlikte hazırlanan ve tarih metodolojisi çerçevesinde bir sorgulamayı temel amaç edinen bir sistemin sınıftaki uygulayıcılarıdır. Temel amaçları, üniversitede aldıkları öğretmenlik formasyonuna koşut olarak, tarihsel bilginin üretim süreçlerini öğrenciye tanıtmak, tarihsel yorumdaki farklı düşüncelerin varlığını vurgulamak, öğrencilerin bu süreçlerde karşılaşılabilecekleri zorlukları çözmek için öğrenim ortamını düzenlemektir. Diğer bir deyişle, bilgi aktarmak gibi bir işlevden ziyade, bilginin öğrenci tarafından üretilmesini kolaylaştırmaktır.

2. İngiliz Sınıflarındaki Deneysel Çalışma ve Sonuçları

Böyle bir tarih eğitim sisteminin biçimlediği İngiliz tarih sınıflarında gözlenen eğitim aktiviteleri aşağıda açıklanmıştır.

Tablo 3. İngiliz tarih sınıflarındaki bellibaşlı öğretim aktiviteleri

İngiliz sınıflarındaki öğretim aktiviteleri	Sayı
Genel organizasyon	27
Soru-Cevap yöntemi+ Öğretmen anlatımı	27
Rol oynama	1
Tarihsel resimler/figürler çizme	5
Video gösterisi	6
Ders kitabı/Çalışma kağıtları temelli aktiviteler	65
Bilgi edinimi için ders kitabı okuma	17
Kaynak/kanıt inceleme	11
Tarihsel olayların nedenlerini bulma	5
Tarihsel olaylar arasındaki farklılık ve benzerlikleri bulma	2
Farklı düşüncelerin değerlendirilmesi	6
Görsel kaynakların yorumlanması	7
Tarihsel olayların rapor edilmesi	3
Tarihsel olaylar arasındaki değişim ve devamlılığı inceleme	1
Zaman çizelgesi üzerinde çalışma	7
Empati çalışması	3
Grafik ve tabloların yorumlanması	3

Tablo 3'de de görülebileceği gibi, İngiliz öğretmenler dersin başında konuyla ilgili temel bilgileri öğrenciler ile paylaşmak için tıpkı Türk meslektaşları gibi soru cevap ve anlatım yöntemlerini kullanmaktadırlar. Bunun ardından ise, öğretmen ders kitabında sunulan aktiviteler ile İngiliz Ulusal Müfredat programı (The National Curriculum)'nda belirtilen bilgi ve yeteneklerin öğrencilerde oluşturulması çabasına girmektedir. Çalışma kağıtları (worksheet) da, ders kitabındaki aktivitelerin sınıf düzeyine uygun olmaması durumunda, İngiliz öğretmenlerin aldıkları formasyonla ilintili olarak hazırladıkları yazılı öğretim araçlarıdır.

Yapılan gözlem yine göstermiştir ki, İngiliz sınıflarındaki iletişimi önemli ölçüde yönlendiren aktiviteler çok çeşitlilik göstermektedir. Sözelimi, kaynak/kanıt inceleme, farklı düşüncelerin değerlendirilmesi, görsel kaynakların yorumlanması, empati çalışması, grafik ve tabloların yorumlanması Türkiye'deki tarih öğretimi için son derece yeni ve farklı öğretim çalışmalarıdır.

Aşağıdaki tabloda 54 saatlik gözlem sonucunda yapılan analizlerin ortaya koyduğu, İngiliz sınıflarındaki bir dersi oluşturan süreçlere harcanan zamana ilişkin sonuçlar sunulmaktadır.

Tablo 4. Bir dersi oluşturan süreçlere harcanan zamana ilişkin analizin sonuçları

Dersteki sürecin adı	Zaman aralığı	Ortalama (dakika)
Genel organizasyon	3-8	5
Anlatım-Soru Yanıt	3-34	16
Kaynak/Belge İnceleme ve Aktivite	6-57	30
Ev Ödevi	2-8	4

Tablo 4 göstermektedir ki, ortalama 16 dakika konu ile ilgili temel bilgilerin öğrenciye aktarılmasına ayrılırken, ortalama 30 dakika kaynak ve belge inceleme ile aktivitelerin öğrenciler tarafından yapılması için harcanmaktadır. Bu, öğrenci temelli bir eğitim anlayışının tarih eğitimi boyutundaki yansımaları göstermektedir.

Tablo 5. İngiliz tarih derslerinde kullanılan öğretim materyalleri

Kullanılan materyaller	7. Sınıflarda (30 ders)	10. Sınıflarda (24 ders)	Toplam (54 ders)
Ders Kitabı	13	10	23
Çalışma Kağıdı	9	10	19
Video	5	4	9

Yukarıdaki tabloda da görülebileceği üzere, ders kitabı İngiliz sınıflarında da önemli bir rol yüklenmiş olmakla birlikte, çalışma kağıdı ve video da dersin biçimlendirilmesinde önemli roller üstlenmektedir. Tarih ders kitaplarının, farklı yazılı ve görsel kaynakları kendi içlerinde içermeleri nedeni ile, ayrıca akademik kaynak ve ansiklopedinin sınıfta kullanılması sözkonusu değildir.

Türk ve İngiliz sınıflarındaki Tarih Öğretiminin Karşılaştırılması

Araştırmanın teorik ve deneysel sonuçları göstermektedir ki, her iki ülkedeki tarih öğretimi ve buna bağlı olarak gelişen sınıftaki öğretmen öğrenci iletişimi ve ders aktiviteleri, çok büyük oranda dış etkenler tarafından belirlenmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı, belirlediği genel eğitim politikaları ve bunların yeniliklere açıklığı/kapalılığı; üniversiteler, öğretmen adaylarına kazandırdıkları alan ve pedagojik bilginin yeterliliği; ders kitapları, tarih adına sunulan bilginin çağdaşlığı ve tarihin kendine has metodolojisine uygunluğu ile sınıftaki eğitim ve öğretimin kalitesini doğrudan belirlemektedir. Türkiye boyutunda, bu dış etkenlerin içerdiği olumsuzluklar, birbiri arasındaki uyumsuzluk ve kopukluklar, sınıfta, ders kitabındaki bilginin sürekli tekrarına dayanan bir eğitim ortamının oluşmasına neden olmaktadır. Türk tarih müfredat programlarında, öğrencide tarihe ilişkin ne gibi yetenekler geliştirileceğini dair sistematik amaç ve hedefler yer almamakta, müfredatın yapısı ve içerdiği konular bilgiyi merkeze oluşturan bir oluşumun varlığını göstermektedir.

Buna karşılık, İngiliz eğitim politikaları ile öğretmen yetiştirme sistemi ve ders araç ve gereçlerinin hazırlanması arasında bir eşgüdüm vardır. Bu da, tarih öğretiminin yapı ve içeriğine ilişkin temel uzlaşıların varlığını göstermektedir. Tarih metodolojisinin prensip ve kuralları, İngiltere'deki tarih eğitimine ilişkin bu uzlaşının temelini oluşturmuştur. Öğrencinin aktif olarak geçmişten kalan belge ve kalıtları incelemeleri yolu ile tarihsel bilginin üretilmesi, analizi, sorgulaması ve eleştirisine katılması sistemin özünü oluşturmaktadır. Yine bu çerçevede, öğrencide tarih dersleri aracılığı ile oluşturulmak istenen bilgi ve geliştirilmek istenen yetenekler İngiliz müfredat programında açıkça belirtilmiştir.

Türk ve İngiliz sınıflarındaki tarih öğretiminin genel bir karşılaştırılması aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 6. Türk ve İngiliz sınıflarındaki tarih öğretiminin genel bir karşılaştırılması

Türk Sınıfları	İngiliz Sınıfları
Bilgi temelli müfredat programı esastır.	Bilgi ve yetenek temelli müfredat programı esastır.
Sınıf, otorite temelli bir öğrenme ortamıdır.	Sınıf, katılım temelli bir öğrenme ortamıdır.
Ders kitabının içeriği, öğretim süreçlerini ve öğretmen-öğrenci iletişimini belirler.	Birinci ve ikinci elden tarihsel kanıt ve kaynaklar öğrenim sürecini belirler.
Öğretmen, bilgiyi didaktik bir şekilde aktarma işlevi görmektedir.	Öğretmen, öğrenci katılımının gerçekleşmesini sağlayan organizatör işlevi görmektedir.

Öğretmen, ders kitabında yazılı olan doğru cevabın verilmesini ister.	Öğretmen, tarih biliminde farklı düşüncelerin varlığını ve geçerliliğini vurgular.
Öğretmen, öğrenim sürecinde tarih metodolojisine nadiren başvurur.	Tarih biliminin metodolojisi, öğretim ve öğrenim süreçlerinin temelini oluşturur.
Tarihsel problemlerin öğrenciler tarafından değerlendirilmesini sağlayacak aktivitelere yer verilmemiştir.	Tarihsel problemlerin öğrenciler tarafından sorgulanmasını sağlayacak aktiviteler için gerekli zaman ayrılmıştır.
Öğrenci, ders kitabındaki bilgilerin pasif alıcısı konumundadır.	Öğrenci, tarihsel bilgiyi yaratma, sorgulama ve analiz etme ile yükümlüdür.

SONUÇ

Bu araştırma, - şu ana dek izlediğimiz literatür içinde - Türk sınıflarındaki tarih öğretiminin niteliğini problem edinen ve bunu bir başka ülkedeki uygulama ile karşılaştıran ilk araştırma olması nedeni ile önemlidir. İngiliz tarih öğretim sisteminin, Türk sistemi ile karşılaştırılması, yeni bir anlayışın Türkiye’de tanıtılması ve yeni bir alternatifin varlığının bilinmesi adına da önemlidir.

Tarih öğretimine bu yeni bakış, Milli Eğitim Bakanlığı’ndaki öğretim programcıları ile eğitim politikalarını belirleyen uzmanlara yeni bir yaklaşım sunmaktadır. Böylelikle bu araştırma, başlangıçta vurguladığımız “Üniversiteler, tarih öğretiminin amaç ve ilkelerini yeniden tanımlayan akademik araştırma ve çalışmalar aracılığı ile Milli Eğitim Bakanlığı’na yol göstericilik görevini yapamamışlardır” şeklindeki eksikliği ortadan kaldırma çabasına giren bir araştırma olarak da görülmelidir.

Bu çalışma yine, öğretmen yetiştiren fakültelerdeki alan öğretimi ile ilgilenen öğretim elemanları ve araştırmacılara İngiliz tarih eğitimi sisteminin genel çerçevesini tanıtmaya adına da önemlidir.

KAYNAKLAR

- Kabapınar, Y., 1999. A Comparison Between Turkish and English History Textbooks: Design, Construction and Usability Issues (Basılmamış Doktora Tezi), University of Leeds ;
- Özbaran S. (editör) 1995. Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul;
- Özbaran S. 1992. Tarih ve Öğretimi, Cem Yayınevi, İstanbul;
- Copeaux E. 1998. Tarih Ders Kitaplarında (1931-1993) Türk Tarih Tezinden Türk-İslam Sentezine, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul
- Husbands, C., 1996. What is History Teaching, Open University Press, Buckingham;
- Cooper H. 1992. The Teaching of History, David Fulton, London;
- Bourdillon H.(editor) 1994. Teaching History, Routledge, London